

JAVNO ZDRAVSTVO

Mediji i zdravlje: Korupcija, istina i percepcija

U sklopu 17. motovunske ljetne škole unapređenja zdravlja od 25. do 27. lipnja u Grožnjanu se održao tečaj Mediji i zdravlje o temi „Korupcija, istina i percepcija“. Organizatori tečaja su Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska mreža zdravih gradova i Hrvatsko novinarsko društvo – Zbor zdravstvenih i medicinskih novinara HND-a. Tečaj Mediji i zdravlje održava se posljednjih devet godina, a organiziraju ga Mario Harapin, dr. med., dr. sc. Ognjen Brborović, dr. med. i Tea Vukušić Rukavina, dr. med., koji su ujedno i direktori tečaja.

Osnovna ideja tečaja je da se na istome mjestu okupe brojni liječnici, ravnatelji zdravstvenih ustanova, farmaceuti, političari te novinari svih važnih medija koji prate zdravstvo. Misija tečaja je jednostavna: unaprijediti komunikaciju između medija i zdravstvene struke, a cilj se definira svake godine, ovisno o trenutačnoj situaciji i širem okruženju.

Pitanje kojim se bave svi

Ovogodišnji tečaj bio je posvećen korupciji u zdravstvu, temi koja proteklih godinu dana odjekuje sa svih strana. Korupcija je pitanje kojim se bave svi – umirovljenici, zaposleni i nezaposleni, državne institucije, menadžeri, no ipak ponajviše novinari i političari. Dok se na makroekonomskoj razini postavlja pitanje je li nas više stajao rat ili poraće, u zdravstvu se postavlja pitanje ima li korupcije ili je korupcija mit za koji je „zaslužna“ tek manja skupina pojedinaca.

Prvog dana tečaja istražene su sve fasete očekivanih promjena iz perspektive krajnjeg korisnika, predlagatelja promjena te najvažnijih sudionika u sustavu. Nacrt Deklaracije o etičkom ponašanju prezentirao je državni tajnik u Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi Ante Zvonimir Golem, dr. med. Deklaracija o etičkom ponašanju pokušava objediniti etičke kodekse svih bitnih subjekata

Na pitanje „Ima li u hrvatskom zdravstvu korupcije“ dobivaju se različiti odgovori: od toga da korupcije nema, da je percepcija korupcije značajno veća od stvarne korupcije, do toga da je većina u sustavu korumpirana. Odgovor, naravno, ovisi o onome tko ga daje: zdravstvena administracija, udruge pacijenata ili novinari. Ono u čemu se svi slažu jest da u Hrvatskoj ne postoje „pravila igre“, što otvara mogućnost za „sivo djelovanje“. Na tečaju Mediji i zdravlje sve su strane dobile priliku progovoriti o problemu, a posljednjeg dana sudionicima se pridružio i predsjednik Republike prof. Ivo Josipović, koji je govorio o korupciji u zemlji. Značajna je rečenica iz govora predsjednika Josipovića kako su „sudske presude jedini lijek za korupciju“. Istodobno, poručio je predsjednik, Hrvatska treba raditi na izgradnji morala i kriterija u društvu.

Predsjednik Hrvatske liječničke komore dr. Hrvoje Minigo u svom je izlaganju istaknuo da korupcija liječnika nije mit, ali je u stvarnosti znatno manja od percepcije korupcije u široj populaciji

koji reguliraju korupciju u zdravstvu, Hrvatske liječničke komore, Hrvatske udruge inovativnih proizvođača lijekova i Hrvatskog novinarskog društva. Dr. Golem je istaknuo kako je dosad u Hrvatskoj šestoro liječnika sudski procesuirano zbog korupcije, iako je percepcija javnosti da je korupcija u zdravstvu puno veća. I to je osnovna teza kojom zdravstvena administracija istupa u javnosti – da korupcije nema i da građani, odnosno pacijenti ne razlikuju stvarnu korupciju od percepcije korupcije.

Percepcija javnosti i stvarno stanje

Najviše sumnje kod građana izazivaju liste čekanja, zatim zapošljavanje i napredovanje u zdravstvu, javna nabava, donacije farmaceutske industrije te osnivanje privatnih zdravstvenih ustanova, odnosno miješanje

javnog i privatnog zdravstva.

„Odgovorno tvrdim da je samo jedan do dva posto onih koji bi stvarno bili koruptivni u zdravstvenom sustavu, a u Hrvatskoj je 17 tisuća liječnika i tri tisuće medicinskih sestara. Ne želimo biti taoci takve percepcije“, kazao je Golem.

Predsjednik Hrvatske liječničke komore prim. dr. Hrvoje Minigo, ustvrdio je da liječnici kao dio društva nisu izuzetak u odnosu na kaznena djela korupcije. „Korupcija liječnika nije mit, ali je u stvarnosti znatno manja od percepcije korupcije u široj populaciji“, rekao je Minigo, te dodao da je od gotovo 30.000 anonimno anketiranih pacijenata koji su koristili usluge zdravstvenog sustava samo 41 slučaj koji bi se mogao označiti kao traženje mita.

O anitkoruptivnoj ulozi i odgovornosti medija govorio je predsjed-

Državni tajnik u Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi RH dr. Ante Zvonimir Golem predstavio je nacrt Deklaracije o etičkom ponašanju koji je pripremila radna skupina sastavljena od predstavnika zdravstvene administracije, liječnika, proizvođača lijekova i novinara

Mr. pharm. Sani Pogorilić, izvršni direktor Hrvatske udruge inovativnih proizvođača lijekova (CARPC), govorio je o etičkim okvirima unutar kojih ta industrija posluje u Hrvatskoj

Dražen Gorjanski, dr. med., urednik knjige „Korupcija u hrvatskom zdravstvu“, tijekom predstavljanja na kojem su bili i njegovi suradnici Lidija Gajski, dr. med., Nataša Škaričić i Srećko Sladoljev, dr. med.

Prim. dr. Ranko Stevanović iz Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo govorio je o informacijsko-komunikacijskim tehnologijama kao alatu u zaštiti od korupcije u zdravstvenom sustavu

Misija tečaja je jednostavna: unaprijediti komunikaciju medija i zdravstvene struke. Cilj tečaja definira se svake godine, ovisno o trenutačnoj situaciji i širem okruženju, a već tradicionalno organiziraju se radionice za zdravstvene djelatnike i novinare na kojima se u pravilu radi o zamjenama uloga kako bi se na bolji način shvatio posao onih s „druge strane“

nik Hrvatskog novinarskog društva Zdenko Duka, o etičkim okvirima poslovanja hrvatske inovativne farmaceutske industrije Sani Pogorilić iz Hrvatske udruge inovativnih proizvođača lijekova, te o korupciji iz perspektive bolesnika prof. Mensura Dražić, predsjednica Koalicije udruga u zdravstvu. Održana je i rasprava o prezentiranoj Deklaraciji o etičkom ponašanju te zaključeno da se u izradu konačne verzije Deklaracije priključe i druge strukovne udruge iz domene zdravstva kao i predstavnici udruga pacijenata.

Drugog dana tečaja održana je prezentacija knjige „Korupcija u hrvatskom zdravstvu“ urednika Dražena Gorjanskog, dr. med., i suradnika – novinarku Nataše Škaričić, dobitnice nekoliko nagrada za istraživačko novinarstvo, Srećka Sladoljeva, dr. med., zaposlenika Imunološkog zavoda koji je javnost upozorio na moguće štetne posljedice cjepiva protiv svinjske gripe i Lidije Gajski, dr. med. Prim. dr. Ranko Stevanović održao

je prezentaciju o informacijsko-komunikacijskim tehnologijama kao alatu u zaštiti od korupcije u zdravstvenom sustavu, a održane su i dvije radionice – jedna za zdravstvene radnike – „Urednik na jedan dan“ – te druga za novinare – „Upravljanje konfliktnim situacijama“.

Josipović: Anomalija je pravosuđe

Završni dan tečaja Mediji i zdravlje obilježio je predsjednik Republike Hrvatske prof. dr. sc. Ivo Josipović, ustvrdivši kako je korupcija jedan od najozbiljnijih problema s kojima se Hrvatska susreće, ali i hvata u koštac na svom putu u Europsku uniju. Naime, dodao je, rješavanje korupcije, odnosno njena kontrola, dio je uvjeta koje Hrvatska mora ispuniti uz 23. poglavlje.

„Ono što je dobro jest činjenica da je problem osviješten jer ljudi zaista žele da se Hrvatska riješi korupcije“, kazao je Josipović u jednosatnom predavanju. Dodao je

kako uz akcijski plan koji je usvojen te program borbe protiv korupcije koji je napravljen na državnoj razini i ovakve liječničke inicijative znače puno u formiranju svijesti kod građana u borbi protiv korupcije.

Prema njegovim riječima, indeks korupcije koji redovito provodi *Transparency international* pokazuje kako je slika korupcije u Hrvatskoj slična ili ista onoj u drugim zemljama. U pravilu je politika apostrofirana kao ona koja najviše participira u korupciji, a slijede zdravstvo i obrazovanje.

„Ono što je anomalija kod nas je pravosuđe koje u percepciji korumpiranosti kotira vrlo visoko, a treba biti jamac povjerenja i sigurnosti. Međutim, vjerujem u jačanje povjerenja u pravosuđe jer smatram da postoji dovoljno snage za afirmacijom dobrih kadrova i prakse“, naglasio je predsjednik Josipović te dodao kako je i to pokazatelj da Hrvatska ipak kreće ispravnim putem. Naime, predsjednik smatra kako je uvedeno puno dobrih mjera, od tzv.

Predsjednik Ivo Josipović tijekom predavanja o korupciji u Hrvatskoj u sklopu koga je istaknuo kako je od iznimne važnosti i povjerenje građana u državne institucije i pravomoćne osuđujuće presude, a što je jedini lijek u borbi protiv korupcije

Direktori tečaja dr. sc. Ognjen Brborović, dr. med., Tea Vukušić Rukavina, dr. med., i Mario Harapin, dr. med., s predsjednikom Hrvatske prof. Ivom Josipovićem

Rasprave su se nerijetko nastavljale i tijekom stanke za kavu – Sani Pogorilić iz Hrvatske udruge inovativnih proizvođača lijekova, direktori tečaja Tea Vukušić Rukavina i Mario Harapin u društvu dr. Dese Grubić Jakupčević, ravnateljice Specijalne bolnice Goljak

Predsjednik Ivo Josipović aktivno je sudjelovao u raspravi na okruglom stolu koji se bavio korupcijom u zdravstvu, ali i društvu općenito

uskočke vertikale do promjena u kaznenom zakonodavstvu, a osim što je donesen i novi zakon o kaznenom postupku, počele su se na drugi način primjenjivati i postojeće odredbe. Prema njegovim riječima, od iznimne je važnosti razvitak prakse sprječavanja sukoba interesa jer se radi o nizu mjera koje bi trebale služiti represiji, ali i prevenciji korupcije.

„Otkrivanje korupcije traži specifičan pristup. Za razliku od nekih drugih oblika kriminala koji se događaju pred ljudima, korupcija se najčešće događa u četiri oka i zato je nije lako dokazati. Stoga postoje tzv. posebne mjere u sklopu kojih treba razvijati dobru praksu koja će efikasno biti u službi suzbijanja korupcije, ali koja neće neosnovano narušavati privatnost i ljudska prava“, rekao je Josipović. U tom pogledu, smatra, od iznimne je važnosti i povjerenje građana u državne institucije i pravomoćne osuđujuće presude, što je, kako je rekao, jedini lijek u borbi protiv korupcije.

„Važno je razvijati svijest građana da korupciju treba prijaviti. Bez toga nema efikasne borbe protiv korupcije i programi koji su predviđeni za iduće razdoblje govore upravo o tome“, napomenuo je. Iako je prema nekim anketama više od 50 posto ljudi spremno prijaviti korupciju, predsjednik Josipović misli da je stvarna spremnost ipak manja i kako upravo zato treba osnažiti poziciju onih koji su prikupili hrabrost i moralnu snagu da korupciju prijave. „Nema Europske unije bez prave borbe protiv korupcije“, poručio je Josipović.

Najznačajnija područja korupcije: kapitalne investicije i javni natječaji

Nakon izlaganja predsjednika Josipovića, održan je okrugli stol „Korupcija, istina i percepcija“. U radu okruglog stola sudjelovali su i predsjednik Josipović, prof. dr. sc. Jadranka Božikov, direktorica Škole narodnog zdravlja „Andrija Štampar“, prim.

dr. Hrvoje Minigo, prim. dr. Ivica Babić, predsjednik Hrvatskog liječničkog sindikata, Zdenko Duka, Sani Pogorilić, prof. Mensura Dražić, prof. dr. sc. Ana Stavljanić Rukavina, bivša ministrica zdravstva, Nataša Škaričić, novinarka i koautorica knjige „Korupcija u hrvatskom zdravstvu“, Spomenka Avberšek, predsjednica Samostalnog sindikata zdravstva i socijalne skrbi, i doc. dr. sc. Mirando Mrsić, saborski zastupnik SDP-a.

U raspravi je zaključeno da borbu protiv korupcije u zdravstvu treba usmjeriti na najznačajnija područja korupcije, poglavito kapitalne investicije i javne natječaje. Postojeće mehanizme borbe valja pak učiniti pristupačnijima građanima, koje treba osnažiti da prijave korupciju.

*Tea Vukušić Rukavina, dr. med.¹,
Andreja Šantek²*

¹Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

²Hrvatsko novinarsko društvo – Zbor zdravstvenih i medicinskih novinara